

مەعرووف چیاووک

بەرگریکن ژ مافیڤن کوردان د

رۆژنامهیا (البلاد) دا

١ نفیسین : د. شهیماء محمەد ظاهر

بەلەف دکرن. د ژمارا بەلاشکری ل (٢٠ کانوونا ئیککی ١٩٢٩) بابەت بناقی (کیشەکا نوو. چیاووک بەحس دکەت) تیدا دیار دکەت کو نوینەرئ بازپیری هەولیری پرسیارەک ئاراستەیا ومزیری بەرگریی (نووری سعید) کر سەبارەت خانەشینکرنا چەند ئەفسەسرین کورد د لەشکەرئ عیراقیدا ژبەر نەزانینا زمانئ عەرەبی، و دیارە کو ومزیری ناقبری دروونشتنا جقاتا نۆینەران ئامادە نەبوو، ئە ورا نفیسارەکا تایبەت ئاراستەیا سەرۆکاتیا جقاتی کرێه، و تیدا نەرازیبوونا خو ل دۆر شیواز و پەیقین چیاووکی د پرسیارا خۆدا بکارهیناین دیارکریه و داخوازا ومەرگرتنا پیرابوونان ل دۆر ئەقی چەندی دکەت.

” ژ خالیڤ مەعرووف چیاووکی دگۆتارا خۆدا بەحسکرین ئەبوون کو ئەوا کوردان ل گەل عەرەبان د ئەقی ولاتیادا گریدەت (کورپەندا عیراقییە-pan-iraqism) کو دەما دەیتە پەیرەو کرن دقیت چ جیاوازی د ناقبەرا کورد و عەرەباندا نەمینن.“

پشتی باشوورئ کورستانئ ل دویف بریارا (کۆما گەلان) ل (١٦ کانوونا ئیککی ١٩٢٥) ئ ب شیوہیک فەرمی بوویە پشکەک ژ دەولەتا عیراقئ، ل دویف بریارئ پشینیار هاتە کرن بو بریتانیا ومک دەولەتا (منتدب) ل عیراقئ، کو خاک و داخوازین کوردان یین گریدایي ب رێقەبەریا خۆجەیی ژ دامەزراندنا کارمەندیڤ کارگیڤری ژ خەلکئ دەقەرئ و ب کارهینانا زمانئ کوردی و گەلەک مافیڤن دی یین رموشەنبیری بەرچاق ومریگرن.

زمانئ کوردی ئیکە ژ بابەتین کو گەلەک گەنگەشە لسەر دناق نفیسەرین عیراقیدا هاتیەکرن، فان گەنگەشەیان سەرەنجا رۆژنامەگەرییا عیراق پاکیشەیا و ل چەندیڤ ژمارین خودا، ئامازە ب وان گەنگەشەیان هاتە کرن، هەروەسا هندەک بابەت لسەر بەلەف دکرن، ئیک ژ ئەوان رۆژنامەییڤ گرنگی ب ئەقی بابەتی دای رۆژنامەیا (البلاد) بوو، کو د ژمارەییڤ خویڤ دنابقەرا (٢٠ ئ کانوونا ئیککی) هەتا (شوبات ١٩٣٠) ئ بابەت

پۆژنامهیا بهردموام بوو ل دۆر دویچوونا هه‌لویست و داخوایین مه‌رووف چیاووک یین گریډای ب مافین مله‌ته‌ی کوردقه، د ژمارا پوژا (٢٤) کانونا ئیکک (١٩٢٩) ئ خوینده‌فانین خو ئاگه‌هدار دکه‌ت کو د پوینشتنا جقاتا نوینه‌ران ئه‌وا ل (٢٣) کانونا ئیکک) هاتییه ئه‌نجامدان (ومزیرئ به‌رگریی یئ ئاماده‌بوو) جاره‌کا دی هه‌مان پرسیارین (مه‌رووف چیاووک) ئاراسته‌ی ومزیری هاته‌کرن، ئ ئه‌قئ جارئ ژلایئ نوینه‌رئ هه‌ولیرئ (جمال بابان) قه، د به‌رسقیډا ومزیری ئامازه‌ دا کو پشتی له‌شکرئ عیراقئ ل سالا (١٩٢١) ئ هاتییه دامه‌زراندن حکومه‌ته‌ئ

قوتابخانه‌یه‌ک بو فیربوونا زمانئ عه‌ره‌بی بو وان ئه‌فسه‌رین زمانئ عه‌ره‌بی نزانن قه‌کریو و نیژیکی (١٦٠-١٧٠) ئ ئه‌فسه‌ران به‌شدارئ د ئه‌زموونین زمانئ عه‌ره‌بیدا کریون، دئه‌نجامدا ژماره‌کا کیم کو (٥) ئه‌فسه‌ر بوون دئه‌زموونیدا سه‌رنه‌که‌قتن و ومزاره‌تی بو دووبه‌م جارا دمرفه‌ت دایه ئه‌وان ، بو ماوه‌یی دوو سا‌ل و نیقا داکو ئه‌زموونا زمانئ عه‌ره‌بیی دهریاس بکه‌ن، ئ ئه‌شیانه ومزیری ئه‌ف چه‌نده (باخییوون) وه‌صف کر، له‌ورا ئه‌و ئه‌فسه‌ره هاتییه دمرفه‌ختن و خانه‌نشینکرن.

، زمانئ کوردی ئیکه ژ بابه‌تین کو گه‌له‌ک گه‌نگه‌شه‌ لسه‌ر دنا‌ف نقیسه‌رین عیراقیدا هاتییه‌کرن. ئان گه‌نگه‌شه‌یان سه‌ره‌نجا پۆژنامه‌گه‌رییا عیراق پاکیشیا و ل چه‌ندین ژمارین خودا. ئامازه‌ ب وان گه‌نگه‌شه‌یان هاته‌ کرن.

لايه‌ره‌ك ژ پۆژنامه‌يا (البلاد)

مه‌عرووف چياووك ل دووماهيا گوتارا خو دا دبئزيت:
(دبیت هوین بیرسن کوردان چ دقین! ئەز د بیژم: بۆچی
ومزارتا مه‌عارفی (په‌روه‌ده) ریشه‌به‌ریا مه‌عارفا (که‌رکوک،
سلیمان) گریدایه ب ریشه‌به‌ریا مه‌عارفا به‌غدايه!!! ؟
بۆچی سۆران (لیوایح هه‌ولیر) و به‌هدینان (زنیار، ئاکری،
ئامیدی، زاخو، شیخان، سنگال) ب بریشه‌به‌ریا مه‌عارفا
مووسلقه هاتییه گریدان؟ بۆچی قوتابخانه‌یا پیشه‌یا
که‌رکوک هاتییه فه‌گواتن بۆ مووسل؟ بۆچی خواندن
ل به‌هدینان هه‌می نه ب زمان کوردییه و چ ریشه‌به‌ریا
په‌گه‌ز کورد نین، ب تنی کارمه‌ندی پله نزم نه‌بن؟!
چياووك به‌رده‌وامییه د ده‌ته پرسیارین خو و دبئزیت: (ئه‌گه‌ر
چنه کو بریار هاتییه‌دان کو هۆزان و سترانین کوردی ل
قوتابخانه‌یان هاتییه قه‌ده‌غه کرن؟ بۆچی کارمه‌ندی زمان
کوردی نه‌زانن ل کوردستان ده‌ینه‌دامه‌زانن؟ ل دووماهیا
گۆتارا خو دا نقیسه‌ر دبئزیت: پشتی ئه‌قان پرسیار دبئژم:
کوردان ب تنی داخووا مافخ خو کرینه کو جیبه‌جیکرنا
بریارین (کۆما گه‌لان) و ده‌ستورئ عیراقییه.

پوژناما (البلاد) ب مانشیته (ل دۆر کیشه‌یا کوردی)
پۆنکره‌ک د ژمارا (۱۰ شوباتا ۱۹۳۰) به‌لاف دکه‌ت، تیدا دیار
دکته کو ئه‌وان هه‌ز دکر به‌رسقا گۆتارا هیژا مه‌عرووف
چياووك بدن، لی داخووا ژ ئه‌وان هاتییه کرن (بی کو نامازه
ب ئه‌وی جه‌ داخووا لی کری بده‌ت) ئه‌قی دمرگه‌هی بگرن،
ژ ترسا کو ئه‌ف بابته هنده‌ک دمرگه‌هیت دی فه‌که‌ت،
هه‌روه‌سا پۆژنامه‌یه نامازه ب هندئ دا کو د گۆتارا مه‌عرووف
چياووكیدا ئه‌و راستیه دیار دبین کو هه‌می عیراقی پیکه
گریدایه و پابه‌ندی یاسا و ده‌ستورئ عیراقییه بی چ جیاوازییا
د ناچه‌را ئه‌واندا به‌یته کرن، ب ئه‌قی چه‌ندئ پۆژنامه‌یه نه‌ف
بابته ب دووماهیك هینا.

ژیدەر :

۱. پوژناما (البلاد) ژ پۆژنامه‌یه عیراقی بئ دیرینه، ژمارا (۱)
- ل (۲۵) چرییا نیکی سال (۱۹۲۹) بی دمرکه‌تییه، خوادن
ئه‌وی و به‌پرسی نه‌ وی روفائیل جبران مه‌لکوت بوو، بۆ
ماومی (۳۴) سالان به‌ردوام بوو.

مه‌عرووف چياووك د ژمارا (۹) شوباتا سال ۱۹۳۰ پوژناما
(البلاد) ، به‌رسقا گوتارا وی یا پوژا (۲۵) کانوونئ دووی یا
بناقی (کیشه‌یا کوردی) کو دلاپه‌را نیکی دا به‌لاف ببوودا،
تیدا نقیسه‌ری دیار کریه کو چ کیشه‌یه‌ن کوردی نین، و
دبه‌رژه‌ندییا که‌سیدا نینه یارییه ب ئاگری بکه‌ت، نامازه دا
کو چاوا نقیسه‌ر دگۆتارا خو دا یی راستگۆ بوو، ئه‌و ژی دئ
به‌رسق دا دئ یی پۆن و ئاشکرا بیت.

ژ خالین مه‌عرووف چياووكی دگۆتارا خو دا به‌سکرین
ئه‌بوون کو ئه‌وا کوردان ل گه‌ل هه‌ره‌بان د ئه‌قی ولاتیدا
گریده‌ت (کورپه‌ندا عیراقییه-pan-iraqism)، کو ده‌ما
ده‌یته په‌رمو کرن دقیت چ جیاوازی د ناچه‌را کورد و هه‌ره‌باندا
نه‌مین، هه‌روه‌سا دیار دکته کو کورد نه‌ ئه‌رمه‌نن و نه
جوهینه ، چونکی وان (ولاته‌کی دیار) یی هه‌می کو کورد ب
جان پیقه گریدایه و ئه‌وان ل سه‌رده‌می ئوسمانیدا جۆره‌کی
ئوتونومی هه‌بوو، لی پشتی ده‌وله‌تا عیراقی هاتییه دامه‌زانن،
کوردان ده‌ستی برایه‌تی بۆ براین خو یی هه‌ره‌بی عیراقی ، سه‌ر
شه‌نگستی برایه‌تی و وه‌که‌فی ل ده‌سته‌لاتیدا لئ چاقدیری
و سیه‌را مه‌لکی وان (فیصلی نیکی) دریزکریه، و نابیت
کورد به‌یته تاوانبار کرن ژ به‌ر کو داخووا به‌شه‌کی بجووک
ژ مافین خو دکهن، و ئه‌رکه سه‌ر حکومه‌تی پشته‌قانییا
ئه‌وان بکه‌ت، چونکی داخووا ئه‌وان، جیبه‌جیکرنا بریار
و یاسایانه ل دویف ده‌ستورئ وه‌لاتی و سه‌بارت تاوانبارکرنا
کوردان کو ده‌سته‌کی دهره‌کی ئه‌وان پال دده‌ت، مه‌عرووف
چياووك دبئزیت: کورد چ جاران قه‌بوول ناکهن ل دیف
(ئه‌قی و ئه‌وی) بجن، به‌لکو خودان بریار و گۆتارا خونه و
دزانن باش جیاوازییه دناچه‌را باش و خراباندا بکه‌ن.

هه‌روه‌سا دیار دکته کو کورد ژ براین خویع هه‌ره‌ب ل
وه‌لاتی عیراقی کیتر نین، و ئه‌و (ئانکو کورد) دژی بکار
ئینانا په‌یفا (پرانی و کیمی) د وولاتی وی یی که‌فنادا نه،
و بکارئینانان وان تنی مه‌رم ژئ ژیکه‌کرنه دناچه‌را کورد
و هه‌ره‌باندا ،